

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ
Інститут права ім. князя Володимира Великого

МАУП

ПРАВА ЛЮДИНИ ЯК ОСНОВА РОЗВИТКУ СПІВІСНУВАННЯ НАРОДІВ

*Матеріали Всеукраїнської
науково-практичної конференції,
м. Київ, МАУП, 12 грудня 2005 р.*

Київ 2007

ББК 67.9(4УКР)300.7я43
П68

Відповідальний редактор *В. М. Чирков*
(видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”)

За науковою редакцією канд. юрид. наук, проф. *А. С. Мацка*

Упорядники: *Н. В. Плахотнюк, О. М. Кісілевич*

Права людини як основа розвитку співіснування на-
П68 родів: Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ,
12 груд. 2005 р. / За наук. ред. А. С. Мацка; Упоряд.
Н. В. Плахотнюк, О. М. Кісілевич. — К. : МАУП, 2007. —
152 с. — Бібліогр. в кінці статей.

ISBN 978-966-608-734-1

У збірнику наукових праць подано тези доповідей і виступів, представлених на конференції “Права людини як основа розвитку співіснування народів”. Автори доповідей і виступів — викладачі вищих навчальних закладів, працівники органів державної влади, аспіранти та студенти — здійснили спробу проаналізувати проблеми захисту та реалізації прав людини.

Для науковців, викладачів, студентів, а також усіх, кого цікавить розглядувана тематика.

ББК 67.9(4УКР)300.7я43+67.300.7я43

ISBN 978-966-608-734-1

© Міжрегіональна Академія управління
персоналом (МАУП), 2007

Матійків І. М. <i>Професійна компетентність майбутнього фахівця професій типу “людина — людина”: психологічний підхід до проблеми.....</i>	55
Міхатуліна О. М. <i>Міжнародний захист трудових прав і порядок вирішення трудових спорів у країнах світу</i>	66
Кісілевич О. М. <i>Правові аспекти інформаційної безпеки людини в Інтернет-мережі</i>	71
Радченко Г. О. <i>Права людини в Україні: парламентська складова</i>	77
Шашкова І. О. <i>Історико-правові аспекти розвитку законодавчого регулювання відносин праці в різних правових системах</i>	82
Сарган О. <i>Ратифікація Верховною Радою України міжнародних договорів та її роль у захисті прав людини</i>	87
Чабан Н. А. <i>Зміст діяльності судової влади щодо забезпечення прав і свобод людини</i>	92
Кужольна З. М. <i>Захист права інтелектуальної власності шляхом укладання трудового договору</i>	96
Митракова І. <i>Окремі аспекти правової допомоги у цивільному судочинстві</i>	99
Закорецька Г. <i>Особливості захисту прав на раціоналізаторські пропозиції</i>	103
Орлеан А. <i>Кримінально-правова протидія торгівлі людьми</i>	107
Айб В. Р. <i>Актуальні проблеми забезпечення законного затримання, приводу, арешту або тримання під вартою</i>	111
Архіпенко І. М. <i>Свобода совісті в Україні</i>	115

О. М. КІСІЛЕВИЧ

*старш. викл. кафедри міжнародного права
і порівняльного правознавства*

*Інститут права ім. князя Володимира Великого МАУП,
м. Київ*

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ В ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖІ

В умовах розвитку сучасного суспільства інформація стає найціннішим ресурсом, який здійснює досить помітний вплив на всі сфери суспільного життя. Останнє десятиліття ХХ ст. відзначено радикальними змінами в інформаційних технологіях. Нові технології зумовлюють нові зміни у праві. Анонімність і мультиюрисдикційність кіберпростору активізують те, що до цього часу було неможливим у державному регулюванні. У ньому поступово відбувається взаємопереплетення науки і закону.

Специфіка Інтернету як інформаційної мережі пов'язана передусім з реалізацією права на інформацію. У 70-ті та 80-ті роки практично в усіх розвинених країнах склалося законодавство, яке регулює порядок обробки інформації про населення і порядок доступу до такої інформації. Хоча таке законодавство і одержало узагальнене найменування “комп'ютерне право”, за своїм змістом воно є сукупністю правових норм, які створюються в міру впровадження комп'ютерних технологій в суспільну практику у зв'язку з виникненням певних проблем, до яких можна зарахувати захист прав особи від зловживань інформацією персонального характеру при її обробці із застосуванням ЕОМ і захист державних інтересів у зв'язку з необхідністю регулювання світових інформаційних потоків.

Інформаційна безпека людини і суспільства в цілому визнається нормами, які є частиною системи природного права, а інформаційна безпека держави — нормами позитивного права. Починаючи з 90-х років минулого століття, право почали більше асоціювати з індивідом, суспільством. У сучасних демократичних державах право повинно відображати насамперед інтереси

всього громадянського суспільства, його окремих груп та індивідів, а національний інтерес держави має відповідати інтересам її громадян.

Основними принципами забезпечення національної безпеки є пріоритет прав і свобод людини і громадянина. Ця тенденція прослідковується і в українському законодавстві, що можна побачити на прикладі ст. 1 Закону України “Про основи національної безпеки” від 19 червня 2003 р.: “Національна безпека — захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам”. Серед головних об’єктів національної безпеки у ст. 3 Закону України “Про основи національної безпеки” першим зазначається саме громадянин — його права і свободи. Тому у сфері інформаційної безпеки можна визначити два основні вектори: інформаційна безпека людини і суспільства в цілому; інформаційна безпека держави. Ці вектори характеризуються взаємним впливом, взаємозалежністю і не можуть існувати ізольовано один від одного. Комплекс питань інформаційної безпеки людини має таке спрямування:

- 1) забезпечення інформаційних прав і свобод людини і громадянина;
- 2) захист людини від неправомірного інформаційного втручання;
- 3) забезпечення ефективних правових та організаційних механізмів захисту відповідних прав тощо.

На міжнародному рівні основну увагу приділено правовому регулюванню захисту персональних даних у зв’язку з їх автоматизованою обробкою, розповсюдженню через Інтернет порнографії та ідей, які засуджуються міжнародним співтовариством. Практично всі індустріально розвинені країни приєдналися або до Конвенції Ради Європи про захист особи у зв’язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 18 вересня 1980 р., або до Директиви Організації з економічного співробітництва і розвитку про захист недоторканності приватного життя і передавання персональних даних за кордон від 23 вересня 1980 р. Необхідність дотримання балансу між вільним інформаційним потоком і захистом громадських прав та особистих інтересів

знайшла своє відображення у рішенні Ради з телекомунікацій Європейської комісії 1996 р., яке призначено для запобігання розповсюдженню через Інтернет порнографії.

Однак види неправомірних дій, які здійснюються у сфері віртуального простору і порушують інформаційну безпеку особи, цим не обмежуються. Сьогодні найбільше поширені порушення авторських прав, прав на товарні знаки та фірмові найменування, дифамацію тощо. Крім перелічених видів деліктів, існують правопорушення, які притаманні саме глобальній комп'ютерній мережі: "хакінг" (цілеспрямоване несанкціоноване проникнення в бази даних з метою зміни, знищення та іншого неправомірного використання розміщеної там інформації), цілеспрямоване передавання комп'ютерних вірусів у бази даних чи комп'ютерні системи, несанкціоноване перехоплення кореспонденції, що надходить на адресу електронної пошти іншої особи. Деякі іноземні дослідники вважають неправомірною дією навмисне спрямування небажаної кореспонденції ("спама") електронною поштою якійсь особі. Крім того, використання сучасних інформаційно-електронних технологій не тільки породжує проблему "прозорості" приватного життя особи, а й створює передумови виникнення соціального напруження внаслідок неконтрольованого розвитку біо- та психоелектронних систем, що становлять небезпеку як для здоров'я та життя окремої людини, так і розвитку всього суспільства. Усвідомлення політико-правових наслідків впровадження в життя подібного роду інформаційних технологій визначає необхідність регулювання суспільних відношень, пов'язаних з процесами збереження та доступу до відомостей про особу в рамках електронних банків даних, зі спробами впливу на стан людини та передавання її інтелектуальних, творчих функцій біокомп'ютерним системам.

Зауважимо, що Інтернет через свій транскордонний характер важко піддається правовому регулюванню, мало того, шлях повного законодавчого регламентування діяльності Інтернет-мережі безперспективний. Проте такий аспект, як інформаційна безпека, повинен бути законодавчо врегульований. З аналізу законодавства розвинених країн світу у сфері правового регулювання Інтернет-мережі впливає така тенденція, як "локалізування", "введення" правових норм з регулювання Інтернет-відносин в уже існуючу правову систему, модифікація і

коригування положень діючих законів. Крім того, для пошуку компромісу між правами людини і питаннями безпеки в Інтернет-мережі у більшості розвинених країн пропонується йти шляхом сорегуляції (поєднання законодавчого регулювання із саморегулюванням). Так, ще у 1997 р. Європейським парламентом було схвалено резолюцію, присвячену доповіді Комісії про протиправний та шкідливий зміст інформації в Інтернеті. Цією резолюцією було запропоновано ввести класифікацію, згідно з якою матеріали протиправного змісту можна відрізняти від матеріалів шкідливого змісту. Як випливає з положень цієї резолюції, проблему надходження матеріалів шкідливого змісту насамперед повинні контролювати користувачі, застосовуючи для цього лише технічні засоби. Такий підхід на сьогодні є найбільш виваженим, оскільки ґрунтується на повазі до права на свободу інформації. Подібна позиція стала ще актуальнішою після прийняття Радою Європи Декларації про свободу спілкування в Інтернеті.

Аналіз нормативно-правових актів України у сфері правового регулювання Інтернет-мережі (Закон України “Про основи національної безпеки” від 19 червня 2003 р., Указ Президента України “Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні” від 31 липня 2000 р. № 928/2000, Положення “Про технічний захист інформації в Україні”, затверджене Указом Президента від 27 вересня 1999 р. № 1229, “Концепція технічного захисту інформації в Україні”, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 1997 р. № 1126 тощо) дає змогу стверджувати, що проблемі інформаційної безпеки, зокрема інформаційної безпеки особи в Інтернет-мережі приділяється певна увага. Проте ще необхідно зробити певні кроки, щоб законодавство України наблизилось до тих стандартів, які встановлені розвиненими країнами у цій сфері. Перелічимо ці кроки:

- 1) комплексний підхід до забезпечення примату гарантованих Конституцією прав і свобод людини і громадянина, зокрема права на інформацію і права на приватність;
- 2) дотримання у процесі правотворчості міжнародно-правових норм і принципів;

3) розробка ґрунтовних дефінітивних визначень раніше невідомих праву об'єктів (наприклад, сайт, файл, база чи банк даних, гіпертекст тощо), виявлення прогалин у законодавстві з метою легітимації нових понять;

4) розробка базового закону про інформаційну безпеку, який має охоплювати все коло інформаційних відносин, регламентувати рівні безпеки інформації та адекватні методи й засоби захисту; оптимізація кількості правового матеріалу, який належить до сфери інформаційної безпеки, а також використання сорегуляції для врегулювання відповідних правовідносин в Інтернет-мережі;

5) чітке застосування принципу рівної безпеки особи, суспільства і держави, реалізація якого передбачає забезпечення безпеки електронних банків конфіденційної інформації за умови гранично припустимого врахування та задоволення інтересів особи;

6) посилення міри покарання за розповсюдження через Інтернет забороненої інформації, за використання особою небезпечних для суспільства методів інформаційно-психологічного впливу, за розробку інформаційно-електронних технологій, що становлять небезпеку для існування соціуму.

Література

1. *Конституція України* від 28 червня 1996 р. // ВВР України. — 1996. — № 30.
2. *Закон України “Про основи національної безпеки”* від 19 червня 2003 р. // ВВР України. — 2003. — № 39. — Ст. 351.
3. *Указ Президента “Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні”* від 31 липня 2000 р. № 928/2000 // <http://www.rada.gov.ua>
4. *Положення “Про технічний захист інформації в Україні”*: Затв. Указом Президента України від 27 вересня 1999 р. № 1229 // <http://www.rada.gov.ua>
5. *Концепція технічного захисту інформації в Україні*: Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 8 жовтня 1997 р. № 1126 // <http://www.rada.gov.ua>

6. *Банковский А. В.* Колизионные вопросы регулирования деликтных обязательств, осложненных иностранным элементом, в сфере Интернет // Право и политика. — 2001. — № 8.
7. *Баранов А., Брыжко В., Базанов Ю.* Защита персональных данных. — К., 1998.
8. *Кормич Б. А.* Інформаційна безпека: організаційно-правові основи: Навч. посіб. — К.: Кондор, 2004. — 384 с.
9. *Леанович Е. Б.* Проблемы правового регулирования Интернет-отношений с иностранным элементом // Международное право. — 2000. — № 2.
10. *Степанов О. А.* Теоретико-правовая оценка развития сферы информационно-электронных технологий // Право и политика. — 2001. — № 2.